

№ 2 (2), червень 2007

Мірікля

Ромський журнал для сучасних жінок

Бізнес-леді
Жінка нового шляху
Стор. 3

Зустрічі
Жужуна
в різних іностах
Стор. 4-5

Житейські історії
Обірване кохання
Стор. 8-9

Знай наших!
Ромська зірочка —
на „Інтері”
Стор. 13

Стиль
Краса і мода
Стор. 14-15

Вікторія Пап:

„Мрію стати хореографом,
навчаючись у вузі”

Міха Козимиренко

Дитинство

Що то нам, циганським дітям,
дощ а чи холодний вітер?
Землю топчем до нестями
молоденькими ногами.
Сонце світить, кличе мати:
- Вже обід, не час гуляти!
І не думасм про хліб, -
на столі чимало скиб!
Як на світі далі жити?
Ще того не знають діти.

Біятинка берша

Со аменґе, чгаворенґе
шілалі балвал, брішінд?
О дівес саро пре ґаса
героре терне мараса.
Кгам татькірла, дай кгарела
пал баро чало скамиінд.
На дукгала о шейро:
кай те лес котор манро?
Сар пре люма те джівес,
пескоро тган тел кгам раггес?

Жінка нового шляху

Джувлі нейве дромеса

Лілі Євгенівна Адам - шеф-редактор "Міріклі", голова жіночого громадського товариства "Терне чая по нево дром".

Найвище життєве людське мистецтво - виліпити власну долю.

З типових обставин, з важких ситуацій, недружніх умов і нездійснених, здавалося б, завдань створити те, що навколишні назвуть успішною людиною.

Про що могла мріяти Лілі Токар, яка народилася в багатодітній сім'ї, де, крім неї, на руках у батьків були ще три брати і три сестри.

На що могла сподіватися, коли ромське походження негласно означало бідність і неосвіченість.

Скільки треба було докласти зусиль, щоб типові обставини, які ставлять хрест на багатьох, для Лілі Токар стали лише ще однією сходинкою.

У перший клас вона пішла 1969 року: як і для більшості ромських дітей, це була ЗОШ № 14. Свідцтво про середню освіту отримала вже в іншій школі - ЗОШ № 5. Та Лілі Токар мріяла здобути ще і професійну освіту, тому й пішла на курси секретарів-друкарок, стажувалася на відомому в Україні підприємстві - "Патент", після чого її залишили там працювати. На жаль, через слабкий зір молодому спеціалісту довелося покинути улюблену роботу. Влаштувалася на

Ужгородську швейну фабрику.

Саме тоді Лілі Токар і познайомилася з молодим талановитим музикантом-скрипалем Аладаром Адамом, який пізніше став першим на Закарпатті лідером ромського руху і створив ромську громадську організацію - культурно-просвітнє товариство "Романі Яг", а згодом і газету з тією ж назвою.

Ромська красуня підкорила серце скрипаля-віртуоза зі старовинного музичного роду Адамів, який встиг уже попрацювати у професійних музичних колективах.

Одружилися. Виховали двох доньок - Ружану та Ізольду. Дівчата також здобули середню освіту і стали активістками товариства.

Та Лілі Адам, незважаючи на те, що була вже і дружиною, і мамою, не могла забути свою юнацьку мрію - отримати вищу освіту, і в 1990 році поступила у Міжрегіональну академію управління персоналом (МАУП) на факультет "Практична психологія". Успішно навчаючись у вузі, одночасно працювала завідуючою першим в Ужгороді ромським дитсадком № 13, маленькі випускники якого відразу ставали школярами ромської ЗОШ № 13.

У 1999 році Лілі Євгенівна Адам створює перше на Закарпатті жіноче ромське товариство "Терне чая по нево дром" ("Молоді жінки на новому шляху"). Очолюючи цю громадську організацію, лідер жіночого ромського руху втілює в життя кілька цікавих проектів - з соціального напрямку, з професійного навчання молоді тощо. Це була і допомога жінкам похилого віку - жертвам Голокосту: організовувала разом із членами товариства безкоштовні обіди, роздавали продукти харчування та одяг за підтримки МОМ, фонду "Відродження". У часи, коли в Україні панувало безробіття, Лілі Євгенівна створила для ромської молоді спочатку перукарню, а потім і швейну майстерню, де молоді ромки освоювали нові для себе професії - перукаря та швачки. До речі, проект роботи ромської швейної майстерні підтримував і швейцарсько-український фонд FORZA.

Невдовзі в Ужгороді, у мікрорайоні Радванка, відкривається гарний ресторан "Романі Яг", при якому молоді ромки здобуватимуть нові професії - кухаря та офіціанта. Після відповідного навчання дівчата зможуть працювати як у цьому закладі, так і в інших. А директором ресторану стала Лілі Євгенівна. До речі, тут проходять постійні виставки кухарських страв, кондитерських виробів, буде музично-розважальна програма з "живою" музикою - ромським оркестром та інше.

Ось така наша Лілі Євгенівна Адам - шеф-редактор ромського жіночого журналу "Міріклі" - сучасна ділова жінка, прекрасна господиня, лідер ромського руху, чудовий організатор і творчий працівник. Вона виліпила себе сама: здійснила свій задум і впевнено крокує своїм новим шляхом, який започаткувала. А іншим дала надію, що обставини і незгоди долати можна і треба.

Валентина Опаленик

4 серпня 2002 року на Одещині був обласне товариство ромської культури "Збора" ("Ромський суд"). Головою стала її ініціатор, один із ромських лівденного краю, чудова співачка, лзнана в Одесі ще й як організатор прекрасного фольклорного ансамблю "Бахтале рома", переможниця багатьох конкурсів Жужуна Дудучава.

Ми зустрілися з Жужуною Андріївною на одному з семінарів і попросили відповісти на кілька запитань для нашого жіночого журналу.

Жужуна в різних іпостасях

Жужуна анде са ріґа

- Жужуно Андріївно, продовжіть, будь ласка, фразу: "Ромська жінка - це..."

- Це - найперше, її харизма, це - особистість, щось відмінне від інших. А ще, звичайно, шарм, жіночність і, звісно, розум. Ромська жінка - це жінка-мати, це - відданість своїй сім'ї. Дати життя комусь, продовжити рід - її місія. Шкода, що цього не відзначили у своїх творах класики Віктор Гюґо чи Проспер Меріме. Ромська жінка - мудра жінка, яка поважає сімейні й взагалі національні традиції.

- Можете розповісти трохи більше про батьківську сім'ю?

- Так. Мама - її звали Назли - кримська ромка, батько - грузин. Для ромів не рідкість змішані шлюби, - з росіянами, кавказцями, українцями та іншими. Мій батько Артур Давидович закохався у мою маму і вкрав її - за грузинськими традиціями. Закони Кавказу близькі до ромських. Такі сім'ї найміцніші, в них зберігається національна духовність, поезія, звичаї. Тато ще й досі працює - директором культурно-розважального центру "Сакартвело", він - майстер спорту, перший президент федерації з греко-римської боротьби Одеської області. Моєї мами, на превеликий жаль, уже немає на цьому світі. Вона була дуже гарною й мудрою жінкою, а для свого чоловіка - зіркою й талісманом. Виховала трьох дітей - Нану, Фатіму й мене.

Нана закінчила Одеську академію харчової промисловості, наразі - інженер-технолог. Фатіма - випускниця юридичної академії, помічник обласного судді.

- А яка ваша власна сім'я?

- Чоловік загинув, коли йому було 28 років, і я в 25 залишилася вдовою. Закінчила Одеську академію харчової промисловості. Маю одинадцятирічну доньку Анну, яка навчається у закладі з поглибленим вивченням англійської мови та в третьому класі музичної школи. Вона - міні-міс "Перлина півдня". Займається танцями, особливо полюбає національні. Так само я колись танцювала, займалася музикою, вокалом - з дитинства. Хочеться, щоб донька продовжила мою роботу - як музичну, так і громадську.

- Знаю, що ви завоювали звання "Кращої мами" вашого міста у конкурсі "Одеса-мама", а ще - звання "Мадам Одеса-2003", "Мадам Шарм" і "Мадам Цептор", свого часу отримали приз "Найдушевніший голос Одеси"... Що ви співаєте зараз?

- Співала й співаю національні ромські й грузинські пісні, люблю етнічну музику, а ще - "Жужуна свима мовида" - з відомого кінофільму "Міміно", а ромські - всі улюблені, вони запальні, веселі, нікого у залі не залишають байдужими. Я ж професійна співачка, виступаю на всіх святах, конкурсах,

беру участь у представницьких концертах, у консульствах. Так, ми співали навіть для Президента України Віктора Ющенка, коли він приїжджав у м.Болград нашої області - для нього був підготовлений великий концерт. Беру участь у "Золотому клубі "Мадам Одеса".

- Як ви вважаєте, чи відіграє велику роль у житті ромської жінки освіта?

- Освіта важливо для всіх. Це - фундамент, на якому будується доля, життя. Часто ромську жінку (особливо наші чоловіки) сприймають лише як дружину, берегиню сімейного вогнища. Вона, звичайно, такою й є. Та це ще не все. У кожної жінки має бути професія, своя робота. Адже сучасне життя диктує нові умови, і освіта в них - чи не найважливіше. Для ромів, закритої діаспори, дуже важлива думка людей своєї групи, люди ще прийдуть до нового мислення і надаватимуть своїм дітям якісну освіту - в школах, вузах.

Звичайно, берегиня сімейного вогнища, мама - для будь-якої дитини перша школа, і саме рідна мати має виховати в своїх дітях такі риси, як дисциплінованість, самоконтроль, бажання вчитися, здобувати освіту, відігравати важливу роль у суспільстві.

- А ви продовжуєте свою освіту?

- Я вже чотири роки займаюся в консерваторії, беру уроки вокалу в

Жужуна Дудучава - голова товариства "Романі Збора" разом з іншими членами Одеського обласного товариства ромської культури (перша зліва).

доцента кафедри сольного співу Лариси Маратівни Горелик, прекрасного педагога.

- Чи любите ви поезію?

- Так. Читаю під настрій. Люблю поему "Витязь у тигровій шкурі" Шота Руставелі, поезію Тараса Шевченка, Белли Ахмадуліної.

- Жужуно Андріївно, перейдемо до громадської діяльності. Ви - голова відомого вже товариства "Романі Збора". Як на це погодилися чоловіки, які люблять грати роль патріархів, лідерів і таке інше?

- Обрали головою, бо знають, що не підведу, впевнені в тому, що те, що зроблю, буде зроблено професійно, що ніколи нікого не

обману. А взагалі, чоловіки сприймають жінку так, як вона себе подає і як поводить... В нашій організації 2000 ромів. Займаємося правовою, культосвітньою роботою, вирішуємо соціальні проблеми, правові, житлові, побутові, з охорони здоров'я, працевлаштування та інші. Протягом трьох років ми працювали за проектом ERRC "Захист прав циган в Україні та забезпечення доступу до правосуддя", координатором від Європейського центру була я. Наше товариство є членом всеукраїнської правозахисної організації "Чачіне", входить у "Конгрес ромен Українатар".

Сподіваємося, що наша робота сприятиме інтеграції ромів у суспільство, зберігаючи при цьому свою культуру, традиції, менталітет.

- І, нарешті, останнє. Чим ви любите займатися вдома?

- Більш за все люблю прибирати, прикрашати власний дім. Нічого не можу робити, якщо вдома безлад. Вишиваю бісером, з дитинства вмю зробити шикарну дамську сумочку чи приколку. Вважаю домовитість однією з прекрасних рис ромської жінки.

Бесіду вела
Людмила Кудрявська

Голова Тячівського товариства "Романе гіля" Катерина Іванівна Попович та її чоловік - відомий український скрипаль, керівник художнього ансамблю Іван Миколайович Попович.

Все почалося з ансамблю

Саворо кездисайлас анда ансамблю

Заступник голови товариства, співачка і танцюристка Анжела Іванівна Муржа, донька подружжя Поповичів.

По-різному виникають нові ромські громадські організації. Тячівське культурно-просвітне товариство "Романе гіля" ("Ромські пісні") почалося... з ансамблю. А скоріше - з двох. Спочатку був ансамбль троїстої музики, який роками виступав у Тячеві, Ужгороді, їздив на гастролі в сусідню Угорщину. Грала на святах, на весіллях, їх усюди запрошували. Дуже вже прикрашали свята їхні скрипка, цимбали, бубон та баян. Керівник цього ромсько-українського художнього колективу - скрипаль, до речі, за фахом - тракторист-механізатор широкого профілю - Іван Попович походить з відомої ромської родини музикантів: батька й діда Івана Миколайовича також улавила скрипка.

Та якби не Катерина Іванівна, дружина Івана Миколайовича, нового ансамблю не було б. Адже ця гарна, енергійна жінка, до слова, випускниця Ужгородського кооперативного технікуму, мати п'ятеро дітей, й сама не ликом шита. Натура артистична, хороший організатор, вона, разом із донькою Анжелою, яка співає й танцює, а також синами Іваном, співаком-солістом, та Миколою - танцюристом, вирішила, що без ромського вокально-хореографічного ансамблю на Тячівщині, де мешкає близько 400 ромів, не обійтися. Новий ансамбль підготував цікаву програму і виступив на День Перемоги у Тячеві, а також на щорічному святі проводів на полонину й на День бринзи. В концертах виступали і 9-річна донька Анжели Гіта, і 13-річна Мар'яна Рус, Мар'яна Андраш та інші юні (й не дуже) ромки. Художнім

керівником стала Катерина Іванівна. До концертів жінки залучили і народний ансамбль Івана Поповича. Треба було бачити, як сподобався тячівцям новий колектив! Його учасники мріють про сценічні костюми й взуття, про органолу, а також своє приміщення, де можна було б проводити репетиції.

А згодом у членів ансамблю виникла думка об'єднати всіх ромів району. Так і утворилося нове ромське товариство "Романе гіля", головою якого стала Катерина Попович, заступником - Анжела Муржа. Секретарем товариства обрали ще одну жінку - Василину Чернявець. Ці три активістки прагнуть допомагати ромам свого району вирішувати їхні непрості проблеми.

- Наша організація створена 13 березня минулого року. В активі поки що десять осіб. Ми хочемо

полегшити нашим людям життя, особливо пенсіонерам, інвалідам, багатодітним сім'ям, - розповідає Катерина Іванівна, яка разом із Анжелою Іванівною Муржою, Іваном Миколайовичем та Іваном Івановичем Поповичами завітали в редакцію журналу "Міріклія". - Неодноразово зверталися в Тячівську райдержадміністрацію, в райраду, в релігійні організації тощо. Дуже допомогла нам Олена Миколаївна Куцин з райдержадміністрації, яка організувала подарунки для ромських діточок на свято Нового року. Виділив гуманітарну допомогу і керівник Благодійного фонду "Доркас-Закарпаття" Антон Леврінц.

- Багатодітних ромських сімей лише в Тячеві - десять, а по селах ще більше. В цих родин по 7-11 дітей. Наші роми збирають металобрухт, дехто працює при

комунальному господарстві, а ще - на розвантаженні цементу на вокзалі, влітку їдуть на заробітки, - вступає в розмову Анжела Муржа, сама мати чотирьох дітей, школярів. - У Тячеві проживає 150 ромських сімей на трьох вулицях - Леонтовича, Бажана та Лазівській. І всім хочеться допомогти, адже проблем у них дуже багато. Одна з них - освіта. Ми стараємося, щоб наші діти ходили в школу. Перед 1 вересня обійшли всі родини, всіх діточок переписали в журнал. Тепер слідкуємо за їхнім навчанням.

Планів у активістів нового товариства чимало. Та, якщо врахувати, що за справу взялися жінки, можна бути впевненими, що молодій ромській організації все вдасться. "Шерше ля фам", - кажуть французи. А тут і жінку шукати не треба - вона вже є, і не одна...

Людмила Кудрявська

Історія ромської громади з давніх-давен цікавила і цікавить донині багатьох учених усього світу. Про походження ромів довгий час не було достовірних відомостей. Найправильнішим припущенням щодо цієї проблеми виявилася теорія німецького вченого М.Грельмана, який ще у кінці 18 століття назвав батьківщиною ромів Індію. Хоч ця теорія й піддавалася критиці, однак хід його роздумів і вивчення подій були правильними. Звідки кочівники почали свої багатовікові блукання, у науковців склалася цілковита ясність. Однак невідомо тільки, яка саме індійська народність, так би мовити, зірвалася з місця й відправилася тинятися світом.

Надія Деметер - славетна постать у науці

Надія Деметер - лумакаєрі сіклярді

Однією з найвідоміших дослідників цієї проблеми є Надія Георгіївна Деметер, доктор історичних наук, старший науковий співробітник Інституту етнології й антропології Російської академії наук, ведучий спеціаліст у галузі циганознавства. Надія Деметер - виходець із високоосвіченої інтелегентної сім'ї професора Московської державної академії фізичної культури, доктора педагогічних наук, заслуженого працівника культури Георгія Степановича Деметера. Інша його донька Любов - стала заслуженою артисткою Росії, а син Андрій працює адміністратором ромського ансамблю.

Надія Деметер, як згадує її батько, з дитинства була наполеглива, добре вчилася, але більш за все любила історію. Особливо її цікавила історія рідного народу.

Її мати - Євдокія Миколаївна, виходець із пітерських (ленінградських) ромів, передікала своїй дочці велике майбутнє. Вона відчувала, що Надія - талановита дівчина, яка досягне у своєму житті великих висот, і завжди підтримувала її. Втім, Надія рано, як і всі ромки, вийшла заміж. Однак, отримавши середню освіту, вона не зупинилася на цьому. Незважаючи на всі складнощі, здобула й вищу освіту, а потім - захистила кандидатську дисертацію, а згодом - докторську. Вивчила англійську мову, досконало знає ромську. Чоловік Надії Георгіївни - Володимир Кутенков - довгий час танцював у ансамблі й також усіляко підтримував дружину.

Надія Георгіївна по крихтах збирала потрібний матеріал - в архівах, бібліотеках, відшукувала відомості з розповідей своїх предків, зіставляла публікації багатьох учених щодо походження, шляхів міграції, заселення, способу існування й виживання ромів у чужому для них середовищі. Все це було творчо переосмислено, що дало можливість Надії Деметер висловити свій власний погляд на історію ромів у багатьох наукових працях. Важко переоцінити, наприклад, монографію Н.Деметер "Цигани: міф і реальність" (М., 1995 р.). А випущена у 2000 році книга "Історія циган - новий погляд", до видання якої доктор наук залучила відомого художника Ніколая Бессонова - автора

понад ста картин, присвячених німецькій, ромській та російській історії, а також свого чоловіка - Володимира Кутенкова, віце-президента Федеральної національно-культурної автономії циган, збирача циганського фольклору, - сприяла новому осмисленню і трактуванню ромської історії, культури, традицій. Одне з найсуттєвіших завдань авторів цієї книги було: відкрити світові красу, своєрідність і глибину ромської душі, показати її силу й зростання в процесі перетворення світу. Надія Деметер, перша і поки що єдина ромка-науковець, своєю активною творчою працею досягла величезних успіхів і стала відомою не тільки в Росії, а й далеко за її межами. Прекрасно знають її і науковці України.

А ще вона - чарівна жінка, мама, бабуся. Своїм дітям Надія Георгіївна постаралася дати прекрасну освіту, вони також знані в Росії люди.

Я захоплююся постаттю цієї працелюбної людини, матері, вченого, перечиту її книги і дивуюся її науковим, організаційським і творчим талантам. Проте Надія Деметер не зупиняється на досягнутому. У своїх глибоких, документально вивірених наукових статтях вона продовжує розкривати світові чимало цікавого про історію походження та життя ромів.

Валентина Ткаченко

Обірване Чинділо

Йолана Адам

Із сімейного альбому ромської родини Адамів до нас потрапило любительське фото, зроблене 70 років тому. На знімку зображена молода дівчина у вишуканій на той час сукні, підперезана червоним поясом і з червоним намистом на шії. Пишне хвилясте волосся гарно укладене в зачіску, яка відповідала її одягу і настрою. У цій дівчині зосередилися чарівність, жіночність і привабливість. Впевнена у собі постава, кокетливий погляд, мабуть, до того, хто стояв поруч із фотографом. До кого ж? Як нам стало відомо з розповідей рідних про історію кохання цієї дівчини, - до Ладислава Гегедюша. Чому зацікавило фото красуні, яка дивиться на нас із пожовклої від часу світлини? Вже кілька поколінь у середовищі ужгородських ромів передається ця легенда про палке кохання дівчини з ромського табору та вчителя, який викладав у ромській школі, де навчалася дівчина.

Учитель музики і словацької мови Ладислав Гегедюш був призначений директором філіалу Ужгородської школи № 2, розташованої безпосередньо біля табору. До речі, ця школа працює й донині - як Ужгородська ЗОШ №14 (мікрорайон Шахта). Відомим цей вчитель серед ромської громади став завдяки тому, що створив вокально-хореографічний ансамбль і здійснив постановку з життя ромів під назвою "Рутацьку". Вистава мала великий успіх, з нею об'їздили всі навколишні села, виступали у Кошице і Празі. Показували її навіть представникам тогочасної влади. У той час, коли Ладислав Гегедюш працював у школі, чеським телебаченням був знятий документальний 18-хвилинний фільм про життя і діяльність цього навчального закладу. Гегедюш згадується у фільмі як керівник

школи і ансамблю "Рутацьку". Фільм наразі зберігається у державному архіві Чехії. Учитель своєрідним методом збирав своїх учнів до школи: ранком він брав у руки скрипку і ходив вулицями табору, веселою грою пробуджуючи дітей, і потім вони всі разом йшли в школу. Пізніше жителі табору помітили, що пан учитель найдовше грав під вікнами дівчини з фото.

На той час Йолані Адам, так звали нашу героїню, виповнилося 14 років. Вона була схожа на бутон троянди, який швидко розцвітав. Своєю природною красою вона вирізнялася серед ровесниць і приваблювала до себе погляди юнаків. Та перевагу Йолана надала своєму вчителю. Він залучив її до участі у шкільному ансамблі як вокалістку. На літніх вакаціях його учасники гастролювали по курортах і будинках відпочинку Східної Словаччини. Це

ще більше зблизило їх. До речі, всі учасники ансамблю отримали хорошу музичну підготовку, пізніше вони стали професійними музикантами, створили свої ансамблі, грали в них тощо.

Втім, повернемося до нашої героїні з фото. Табір і батьки схвалили взаємостосунки молодої пари. Вони одружилися за ромськими звичаями. Невдовзі Йолана завагітніла. Напередодні Нового 1936 року вона народила дівчинку. Назвали новонароджену Герміною, а прізвище Йолана дала свого батька - Сурмай. Зима того року була холодною і морозною. Через два тижні після пологів подружжя вирішило піти, як ходило і раніше, в кіно. Вбралася Йолана, як завжди, вишукано, за тодішньою останньою модою. І хоч мама просила її одягнутися тепліше, однак вона натягла тоненькі панчохи і взула легкі черевички.

Кохання

Каміне

Перед початком фільму молодята у буфеті скуштували тістечка. Коли повернулися додому, Йолані стало зле: піднялася висока температура, хоч як лікарі намагалися її врятувати, однак їй ставало все гірше і гірше. Температура не спадала, і буквально через кілька днів вона "згоріла". Чи то застуда винна, чи тістечка - невідомо. Померла раптово, залишивши донечку сиротою.

На цьому пригоди цієї сім'ї не закінчилися. Звичайно, найбільшу ціну за любов заплатила Йолана - своїм життям. Але все життя за своє кохання розплачувався Ладислав Гегедюш. Хіба ж міг він колись навіть припустити, що Йолана може померти у розквіті сил і палких почуттів? Ця трагедія ярила його душу все життя. Невдовзі після трагічних подій Ладислава було переведено працювати вчителем з Ужгорода у віддалений присілок на Мукачівщині, що схоже було на заслання.

Крім того, через рік до нього навідалася одна з ромок і випросила у нього гроші, нібито на похорон його доньки Герміни. Він дуже тяжко переніс звістку про втрату доньки від коханої. Однак ця інформація була неправдивою. Герміна благополучно росла і виховувалася у родині Сурмаїв-Адамів. Коли дівчинці виповнилося 10 років, вона зі своєю тіткою поїхала провідати батька. На той час Ладислав, хоч і був одружений, але дітей не мав. Герміна повідомила Гегедюша про те, що вона його донька, та він їй не повірив, заявивши: "Моя дочка померла, я давав гроші на похорон..." Дівчинка оторопіла: як так, адже вона жива! Хоч як намагалися переконати Ладислава тітка з Герміною, вражені таким поворотом подій, однак ні з чим повернулися додому. А невдовзі з'ясувалося, що цей сюрприз піднесла одна з близьких родичів - для того, щоб виманити у Гегедюша гроші.

Незважаючи на всі труднощі, які спіткали цю дитину від самого

народження, Герміна виросла у любові і ласці в сім'ї Сурмаїв-Адамів. Отримала освіту, працювала на різних роботах - трудовий стаж 22 роки, одержала квартиру. Тепер жінка на пенсії. Виховала чотирьох дітей, усі отримали середню освіту, вже мають свої сім'ї, допомагають матері.

А історія кохання ромської дівчини і вчителя й до сьогодні передається з покоління в покоління

як символ любові, пристрасті, ніжності, довір'я і страждання.

До речі, Ладислав Гегедюш користувався великою популярністю серед ромів і неромів. Віддану і корисну працю вчителя згадують донині його вдячні учні. Після виходу на пенсію він виїхав в Угорщину, і подальша його доля невідома.

*Валентина Опаленик,
Євгенія Навроцька*

Щоб родина була щасливою Той є рамілія те авел бахталі

Умало родин після перших трьох років спільного життя подає на розлучення або їхній шлюб є нещасливим. Кількість матерів-одиначок, на жаль, збільшується, і ця статистика зростає з кожним роком. Дитбудинки переповнені дітьми при живих батьках, а в підвалах міських будівель та на смітниках мешкають безпритульні. Це - реальність сьогодення, тому в нас повинні виникнути запитання: що відбувається з нашими родинами, з навколишнім світом? Засоби масової інформації створюють враження, що родинні обов'язки не настільки важливі, щоб присвятити їм усе своє життя.

Не так давно я проводив опитування ромських родин нашого міста. Задавав два запитання: що змінилося на краще, а що - на гірше за останні тридцять років? Більшість ромів похилого віку дали таку відповідь: раніше родина була набагато міцнішою, молодь поважала своїх батьків, розлучення було майже неможливим. Ми разом розмірковували над причинами того, чому становище в родині змінилося, і зрозуміли: під час кочівлі роми зберігали сімейні традиції, дотримувалися їх та передавали з покоління в покоління сімейні цінності. Але, коли відбувалася інтеграція ромен у суспільство, це суспільство почало не лише позитивно, а й багато в чому негативно впливати на ромську молодь. Прикладом цього може стати випадок із життя ромської громади нашого невеликого міста. Заможна родина ромів видавала заміж свою доньку. Наречений також походив із поважної родини бізнесменів. Весілля, яке відбувалося в одному з престижних ресторанів обласного центру, було розкішним. Уперше за всю історію міста наречений приїхав за молодою на білому лімузині.

Родина виглядала щасливою, і, здавалося, вони кохатимуть один одного все життя. Але щастя тривало всього три місяці. Незабаром молода повернулася до батьків, оскільки вони з чоловіком не підійшли один одному... Я певен, що коли би ця молода пара брала шлюб у церкві, вона не могла б навіть подумати, що може розлучитися. В чому ж причи-

ідеалові, я покину тебе". Як відомо, протягом короткого часу подібні мрії розвіюються, і людина розчаровується в житті. Але джерелом "агапе" є сам Творець. Що ж це за тип любові, і як він втілюється у життя? Це - "безумовна" любов. Тобто, для того, щоб любити іншого, не потрібні ніякі умови: його люблять та приймають таким, як він є. На світі існує лише один різновид любові, схожий на "агапе", це - материнські почуття.

Досліджуючи Біблію, я зрозумів один із найважливіших принципів: любов, яка вимагає від людини змін, залишає людину такою, як вона є. Любов, яка приймає людину з усіма її недоліками, змінює її. Біблія сповіщає нам: Бог настільки полюбив грішних, недовіршених людей, що прийняв фізичне тіло та помер на хресті, віддавши життя для того, щоб ми були спасені.

У Святому Письмі сказано також: "Дружини, коритесь своїм чоловікам, як Господові, бо чоловік голова дружини, як і Христос Голова церкви, Сам Спаситель тіла! І як кориться Церква Христові, так і дружини своїм чоловікам у всьому. Чоловіки, любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву, і віддав за неї Себе..." (Єф.5:22-26). Біблійна вимога співпадає з традиціями ромської культури: це місце зі Святого Письма відкриває ті принципи здорової родини, які потрібні для її щасливого існування. Однак, людина зможе втілити їх у життя лише тоді, коли зможе перебороти свою егоїстичну натуру. Для цього потрібно вірити в автора цих принципів та отримати від Нього силу і взірєць любити іншого.

Микола Бурлуцький,
пастир церкви
"Девлеско Дром", м.Мерефа
Харківської області.
На фото: молодаятя з
м.Мерефа.

на? Я часто чую такі вислови: "Пройшли почуття, зникло кохання, ми стали чужими один одному". Чому ж ті люди, які планували все життя бути разом, протягом короткого часу стають чужими? Вважаю, що, хоч більшість сімейних пар і має надію, що почуття супроводжуватимуть їх усе життя, та вони не розуміють, що поняття "любов" є набагато більшим та глибшим.

Святе Письмо розкриває три типи любові. Перший - "ерос" - це стосунки між чоловіком та жінкою. Другий - "філео" - дружні стосунки. Третій - "агапе" - Божа, жертвна любов. Перші два типи любові є "умовними", тобто, для того, щоб любити, потрібна якась умова. "Я любитиму тебе, якщо ти будеш таким, яким (якою) я хочу тебе бачити. А якщо ти не відповідатимеш моєму

Людей похилого віку серед ромів дуже мало. Магдалина Токар, якій нещодавно виповнилося 75 років, має ще й 92-річну маму, яка живе у с.Тарнівці, що на Закарпатті. Протягом свого життя перенесла тяжкі роки війни, Голокост, безробіття і перше нещасливе кохання. Однак завдяки своєму твердому характеру і вмінню знаходити вихід із скрутного становища Магдалина Йосипівна змогла налагодити своє життя і бути щасливою матір'ю, коханою, господинею, а нині, хоч і стала вже вдовою, мати радість від вихованих семи дітей - трьох синів і чотирьох дочок, а також 12 внуків і 10 правнуків. Отож коротко з того, що розповіла Магдалина Йосипівна.

Щастя приходить несподівано

Бахт авел гіртелен

- Народилася я у ромській багатодітній сім'ї в Ужгороді у мікрорайоні Шахта. Пам'ятаю війну. По її закінченні мені було 14 років. Ще 9-річною дитиною разом з мамою потрапила за колючий дріт, наш табір перетворили на гетто, а всіх нас планували знищити. Навіть згадувати про таке страшно. Однак радянські солдати встигли звільнити нас. Закінчила ЗОШ №14, знаю розмовляти ромською, угорською і українською (діалектом) мовами.

У 17 років закохалася у рома, старшого від себе на 2 роки, Марці Косору. Невдовзі одружилися, і я пішла жити до його батьків. Марці мав коні й виконував різні господарські роботи на замовлення. Через півроку чоловік пішов у армію, а я вагітною залишилася жити зі свекрухою. Народився син. Назвали Юлієм, хоч усі його звали Золієм. Минуло 3 роки, а Марці не повертався додому. Я відчувала, що щось сталося в наших стосунках, бо він уже рідко надсилав мені листи, а якщо й був лист, то на ім'я матері. Свекруха почала ставитися до мене непривітно. Вона знала,

що син знайшов собі іншу, однак від мене приховувала.

Через чотири роки Марці вирішив повернутися і повідомив матір, що приїде додому з іншою дружиною. Свекра Оранка про це мені повідомила. Який тоді я пережила стрес! Це був ніби грім з ясного неба. Обливаючись слізьми, я забрала сина і пішла знову до своєї матері. Та час заліковує рани. Одного разу я пішла на бал і там зустріла молодого красеня-музиканта, який був ударником і грав на цьому балу. Отто Токар закохався у мене також з першого погляду. Коли сину було 3 роки, ми одружилися. Отто Йосипович шанував мене і любив Золі, як свого рідного. Разом з чоловіком виховали ще шість власних дітей. Отто працював на двох роботах: виготовляв із відомим на той час ковалем Мікі, який мав свою майстерню у таборі, водостоки - риштаки і ринви для дахів, а ввечері грав у ресторані. Я ж виховувала дітей.

- Чи були ви щасливою і чи шанують вас діти? Думаю, що ви їм дали належну освіту.

- Звичайно, щастя приходить неодразу. Воно мені всміхнулося, коли я зустріла свого Отто. Проте моє щастя п'ять років тому затьмарила смерть найстаршого сина Юлія, а через півроку й чоловіка Отто Йосиповича. Біль, страждання призвели мене до тяжкої хвороби - інфаркту. Професійне лікування і тепле ставлення дітей допомогли одужати. Діти піклувалися і нині допомагають і підтримують мене. Усі вони мають середню освіту, а одна з доньок - вищу. Сини - музиканти, а також займаються дрібною підприємницькою діяльністю. Часто навідуються до мене.

- Як ви тепер почуваетесь?

- Слава Богу, непогано. Дома себе обслуговую, ходжу на прогулянки, в гості до дітей, досі люблю пекти тісто, готувати улюблені дитьми голубці. Словом, почувуюся добре. От лише до своєї старенької матері вже не можу часто ходити, а так хочеться побути разом з нею.

- Здоров'я вам, успіхів, благополуччя, Магдалино Йосипівно.

Валентина Ткаченко

Срібляста Рунуні

коса чунра

Хочу розповісти для читачів жіночого журналу "Мірікля" епізод з життя моєї прабабусі. Мені його розповів мій дідусь Ласло Дюрі, який, до речі, є головою ромського громадського товариства "Романо дром" ("Ромська дорога").

У 1944 році, коли Друга світова війна була ще у розпалі, фашисти дуже знущалися над ромами: з першого дня розстрілювали, зганяли в гетто, концтабори. Важко довелося моєму народові. Потерпіли й роми Закарпаття, у тому числі й жителі мого рідного села Великі Ком'яти, що на Виноградівщині.

Моя прабабуся Ірма Йосипівна Говді, тоді молода жінка, серед своїх сестер була найгарнішою: вона мала довге чорне волосся, яке сягало колін, коли вона спускала його на груди. На той час вона була вже одружена, мала трьох дітей.

Ірма Йосипівна добре знала

ромську мову і спілкувалася тільки нею, хоча, як і всі закарпатці, знала й інші мови. І от прокляті окупанти почули якось ромську мову, увірвалися на обійстя, схопили Ірму Йосипівну і почали бити, а потім відправили разом із дітьми у табір. Це сталося 24 травня 1944 року. Били її і в тому гетто, всіляко знущалися з неї, аби забула циганську мову. А щоб іншим також не кортіло цього, відрізали їй тепер уже сріблясту косу, яка посивіла від отих нелюдських мук.

У таборі Ірма Йосипівна була, щоправда, недовго, та вистачило й того. Потім прийшли радянські війська і звільнили всіх, хто залишився в живих, а серед них і мою прабабу. До них потрапило все

господарство німців, яке ті не встигли вивезти, якимось дивом збереглася й відрізана коса прабабусі. Можливо, тому, що вона була така гарна. Про це дізнався чоловік Ірми Йосипівни, мій прадід - Шандор Костянтинівич Бурмек, він пішов і викупив сріблясту косу дружини й сховав її на пам'ять.

Жили вони з прабабусею після цього ще довго і щасливо, мали дванадцять дітей. Дожили і до онуків, яких дуже любили:

Цей епізод із життя моєї прабабусі передається з покоління в покоління. Думаю, що й наші правнуки його пам'ятатимуть.

Микола Штефанко,
с. Великі Ком'яти
Виноградівського району
Закарпатської області

У ті Воєнні дні

Рука в руці - долоня на долоні,
І двом рукам зима вже не страшна!
Рука в руці - прощання на пероні -
І вже загрожує розлукою весна.
Рука в руці - немало й небагато.
Та як кому...
Бо в ті воєнні дні
Вплелася заметіль у косу матері
Без дотику
Коханого
Руки.

Михайло Булах,
м. Новомосковськ
Дніпропетровської області

Романі черхеньорі - про "Інтеро"

Христина Сухомлін та співак і продюсер, ведучий телепрограми "Шанс" Кузьма "Скрябін".

Хоть і кажуть люди, що природа на дітях відпочиває, але у деяких випадках бувають винятки. Ця дівчинка ввібрала з молоком матері все найкраще, що дає людині Бог. Талант був помічений ще у трирічному віці, а в шість років Христина Сухомлін уже виступала на сцені Донецького обласного театру юного глядача у сольному концерті своєї мами Луїзи Жемчужної. Потім шість років поспіль батько Христини Валерій Сухомлін влаштовує на честь своєї доньки музичний фестиваль "Христина" у місті Макіївка, в якому вона бере активну участь. Ця дівчинка виросла в ромській музичній родині, з поняттями, як подати чай, як прийняти гостей, як поводитися, зберігаючи традиції та культуру нашого народу. З шести років вона навчалася в музичній школі по класу фортепіано, після загальноосвітньої школи поступає в музичне училище у м. Донецьк на спеціальність "естрадний вокал".

Христинка дуже працююча та відповідальна, з дитинства звикла бути самостійною, бо батьки завжди були на роботі - концерти, репетиції. Зараз вона приділяє все більше уваги улюбленій справі, тому має деякі регалії. Христина отримала диплом за почесне третє місце на Міжнародному ромському фестивалі "Слобожанська підкова" у Харкові, першу премію у номінації "Академічний вокал" Третього міжнародного фестивалю вокальної творчості "Пісня на біс" у Дніпропетровську. І, звичайно, дуже багато концертів, презентацій, фестивалів разом із Театром циганської пісні "Шатриця", керівником якого є мама Христини - Луїза Жемчужна. З раннього дитинства Христина звикла до сцени, але найбільше запам'ятався виступ у телевізійній програмі "Шанс" на каналі "Інтер". Продюсери популярної програми дійшли висновку, що 17-річна студентка другого курсу музичного училища з Макіївки зможе гідно заспівати на всю країну. Так воно і вийшло.

Христина, разом із дівчатами з циганського театру "Романс" під керівництвом Ігоря Крикунова, виправдала їхню надію та показала професіоналізм у виконанні ромської пісні "Нане цоха". А взагалі, вона з однаковою легкістю може заспівати українською, російською або англійською мовами, але все ж таки обожає рідну ромську. Христина підкорила всю творчу групу телепроекту своєю невідомою простотою та душевністю, переконала всю країну, що ромська молодь дуже талановита. А своїм прикладом показала молодим ромам, що у кожного в житті є свій шанс і кожен має право ним скористатися. Ми пишаємося цією дівчиною та бажаємо тобі, Христинко, творчих успіхів, здоров'я, щастя, щоб не тільки батьки, а й усі роми могли пишатися тобою!

*Наталія Варакута,
голова Донецького обласного
культурно-просвітнього товариства
ромських жінок "Мірікля"*

Краса Шукаріне

Прагнення до гармонії - примітна риса нашого способу життя. В царині моди формуються людські потреби, смаки, уподобання. Тому розмова про моду - це не тільки розповідь про зміну її напрямів, деталей туалету, а й, передусім, мова про красу людського образу, культуру поведінки, мистецтво вбрання.

Сучасна мода навдивовижу багатоліка, щедра на розмаїття форм, силуетів і навіть стилів одягу.

Досить вільно комбінуються нині не лише матеріали, кольори, довжина, а й плідно співіснують стилі - спортивний і романтичний, класичний і фольклорний. Однак варто запримітити й іншу тенденцію. Новітня мода, як ніколи досі, спрямована на самовираження, вияв власної ініціативи. І це характерне, насамперед, для літа-2007.

Мода літнього сезону нинішнього року: вишукана сукня в горошок стриманих кольорів - чорного, білого, сірого, бежевого тощо. Вечірнє вбрання припускає блискуче оздоблення - камінцями, розсипаними по всьому наряду. Дехто, можливо, вподобає для себе сукні, пошиті на одне плече, - це вбрання підходить до

будь-якої вечірки. Найпекучіші експерименти травня, червня, липня - міні, асиметрія та чорно-біла гама. Як і раніше, модні джинси, блузи, дамські брюки і топи. Все це є в наших магазинах. До всіх цих нарядів пасують модні сумки з великим орнаментом - клітинка, "гусячі лапки", рослинні малюнки та "леопардові" кольори.

У прохолодну погоду можна вдягти шорти, які модні і цього сезону, та лосини, а також туфлі на низькому підборі, що дуже зручно для стильної дівчини.

Мода в своєму справжньому призначенні покликана допомогти людині виразити своє "я", підкреслити свою індивідуальність. Навчитися сприймати її творчо - це своєрідне мистецтво, і воно нелегке, бо вимагає неабиякого досвіду й навичок. Людина з певною естетичною культурою дбає, насамперед, про створення власного образу. Вона розуміє: те, що пасує одній людині, не завжди до лиця іншій. Чуже віддзеркалення неприродне і може спричинити неадекватності. Краще за все бути самою собою, виробити в собі звичку до самокритичності. Продуманість туалету передбачає знання, що слід підкреслити, а що приховати або врівноважити.

Цікаво, що вік людини не стоїть на заваді елегантності. Навпаки, з роками збільшуються можливості вибагливої вишуканості. Перемога над часом дається тому, хто нічого не запозичує довільно, старанно слідкує і за вбранням, і за поставою, ходом, жестами, враховує свій характер, вік, оточення. Одяг завершує людський образ і повинен гармонувати з людиною, облагороджувати її.

Літня мода нинішнього року - це творче використання всіх стилей.

*Надія Гопко,
майстер виробничого навчання,
закрійниця швейної ромської
майстерні, м.Ужгород*

Підказки

Малюнок губ

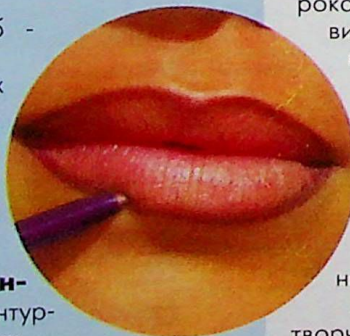
Щоб зберегти свіжість і пружність губ - доглядайте за ними.

Зацікавленому спостерігачу форма губ, їх перегиб, ритм їхнього руху під час розмови і "губна міміка" можуть багато розповісти про жінку. Відомо нам, жінкам, яке враження можуть справити наші губи на сильну половину. Тому старанно доглядайте за ними і підкреслюйте їхню привабливість.

Якщо форма ваших губ не бездоганна, їх можна підкоректувати за допомогою контурного олівця й уміло нанесеної помади або блиску.

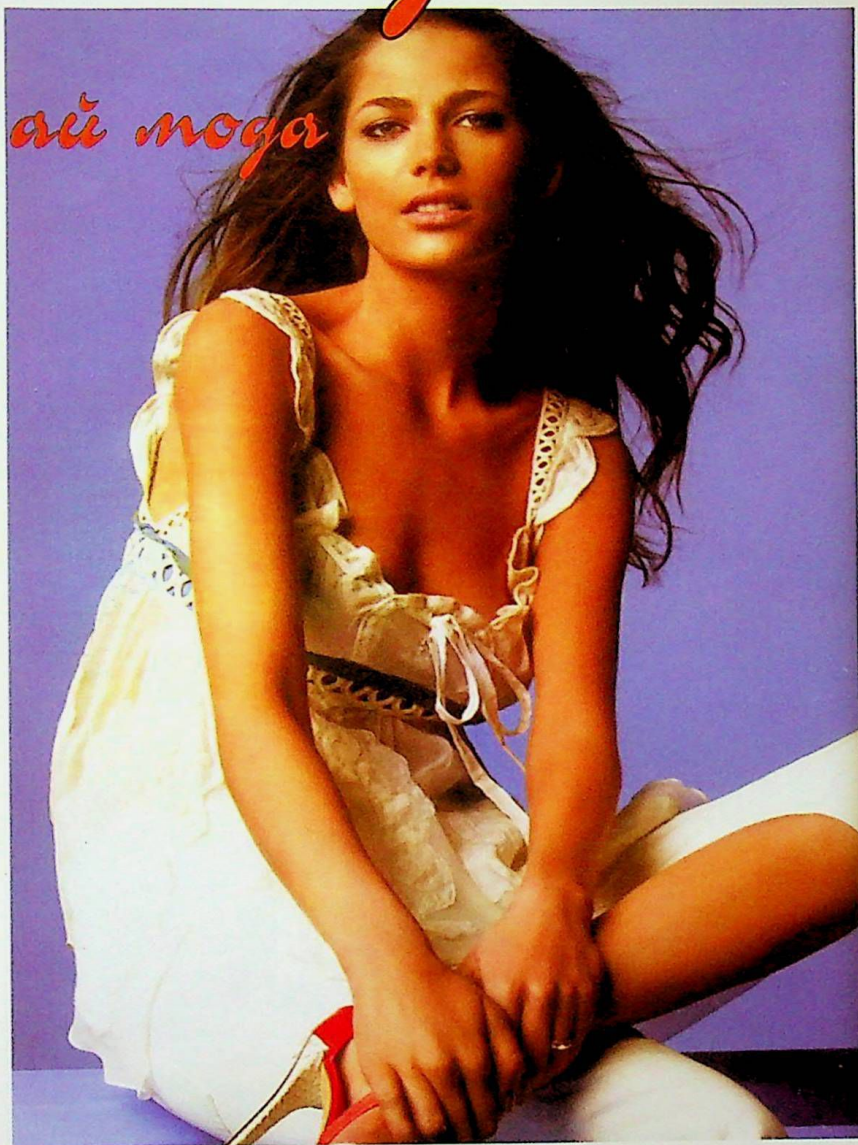
Дуже вузькі? Нанесіть спеціальний бальзам.

Для тих, хто незадоволений вузькими губами, є гелі, бальзами, креми для збільшення їхнього об'єму. Нанесіть уміло бальзам - і губи стануть звабливими і пухленькими.

і тоді

ай тоді

Рецепт Клеопатри

Косметичні рецепти єгипетської цариці Клеопатри користувалися надзвичайною популярністю у стародавніх римлян. Справжня таємниця краси ховалася у кремні з алое, й досі жительки Північної Африки й острова Сицилія застосовують у косметиці м'ясисту частину цієї рослини.

Для приготування "крему Клеопатри" 5 г порошку алое обережно змішати з 40 мл дистильованої води, щоб не було грудочок, додати 20 мл розової води і 10 г меду. Поставити суміш на водяну баню й обережно додати у неї 100 г свіжого свиного топленого жиру, слідкуючи, щоб суміш не перегрілася. Готовий крем перекласти в баночку і зберігати в холодильнику. Один раз на день наносити на обличчя і шию тонким шаром.

Допоможи собі сама

Знайдіть час для себе Аракг врама пре туте

У кожної жінки безліч справ і турбот, але... не треба забувати й про себе. Протягом усього тижня ви можете знайти "час для краси", якщо все сплануєте заздалегідь.

Понеділок (Луя)

Якщо працюєте не дуже далеко, бажано повертатися з роботи додому пішки. Ідіть швидко, дихайте ритмічно. Звичайно, не несіть тяжкі сумки. Обід на понеділок приготуйте напередодні. Перед сном можна зробити педикюр. Попарте ноги у настої дубової кори або прийміть солоні ванночки.

Вівторок (Марці)

Увечері цього дня можна прийняти ванну з відвару трав: череди, ромашки, м'яти. Якщо шкіра суха, має схильність до подразнювання, у ванну додайте крохмалю. Після такої купелі не треба обполіскуватися під душем. Поки приймаєте ванну, покладіть на обличчя живильну маску, бажано фруктову-овочеву.

Середа (Тетрадї)

Цей день присвятіть догляду за руками. На кілька хвилин опустіть їх у теплу рослинну олію (краще оливкову), після чого витріть серветкою і промасажуйте. Масаж розпочинайте від кінчиків пальців уверх по руці. Потім руки можна протерти соком огірка або лимона.

Четвер (Жоя)

Після купелі зробіть собі масаж жорсткою волоссяною щіткою або шорсткою рукавицею. Масаж починайте від ступні до голінки, помасажуйте стегна, живіт і шию. Тривалість процедури 15-20 хвилин. Рухи повинні бути швидкими, енергійними, поки шкіра не почервоніє, після чого змажте її живильним кремом.

П'ятниця (Параштуй)

Цього дня не заводите живильну маску на обличчя та шию. На вії можна покласти компрес із охолодженої свіжої заварки. Тривалість процедури 20 хвилин, ще кілька хвилин полежіть і розслабтеся.

Субота (Савато)

Миємо голову. Змочивши волосся, додайте шампунь і масажуйте 15-20 хвилин (якщо часто мисте голову, то замість шампуню можна застосовувати разом із милом крупну сіль і втирати в голову, поки не зникне піна). Після цього волосся ретельно сполосніть.

Неділя (Курко)

Вихідний бажано провести на свіжому повітрі. Добре було б зайнятися фізичними вправами або пограти у волейбол, теніс, покататися на велосипеді, а взимку - на лижах. Звичайно, не обов'язково всі згадані процедури робити у такій послідовності, однак усі вони необхідні жінкам, і про це не слід забувати.

У народі це свято називають Зеленою неділею - свято воскреслої буйної зелені. Щодо походження його, то існує кілька версій. Цього дня Бог створив землю і засіяв її зеленню (звідси й Зелені свята). Інша твердить, що Христос, в'їжджаючи в Єрусалим, обрав шлях не по килимах, які розстелили багатії, а по галузках, якими прикрасили дорогу бідняки, а тому й зветься воно зелене "клечання". Вважалося, що сила квітучої рослинності, духи зеленого лісу в цей час сприяли людині: захищали її та житло від недобрих сил, забезпечували добрий урожай. За традицією, на Трійцю запашним татарським зіллям, гілками клена, липи та ясена віруючі прикрашають свої оселі, уквітчують ними двері будівель, вікна, ворота, загопи, де є худоба. На покуті, вікнах - букети волошок, чебрецю, м'яти. Інколи на підвіконня кладуть ще часник: він захищає від русалок, які люблять з'являтися серед живих саме в цей період і завдавати прикрощів.

У неділю, у день Трійці, зранку, віруючі йдуть до церкви, кожен в руках тримає пучечок запашного зілля. Люди вітають один одного, зичать здоров'я і щастя. Після Богослужіння - хресний хід до криниць, кроплять їх свяченою водою.

Свято пов'язують ще з віруванням селян в існування русалок. Уночі, коли з'являються місяць і зорі, з води, у четвер, напередодні свята Трійці, виходять русалки. Їхнє довге зелене волосся нагадує водяні простори, а блакитні очі - морську глибочину. Вони сідають на березі річки і розчісують коси. Тому й називають четвер Зеленого тижня Русалчиним. Дівчата плели вінки з берези і "кумалися", цілючись через вінок. А у понеділок збиралися на кладовищі й поминали покійних, залишаючи на могилах святкову їжу. Цього ж дня проводжали русалок. Вибирали одну з дівчат і з піснями вели її в поле, прощаючись зі святом й готуючись до роботи.

Трави, якими прикрашали хати, вважалися цілющими. Їх сушили і лікувалися ними від болю в ногах, пристріту, головного болю тощо.

Свято-Троїцька надбродна церква в Києво-Печерській Лаврі.

Зелені свята

Зелене і непора

На п'ятдесятій день по Великодню відзначається свято Трійці. Цього дня здійснилося зішестя на апостолів Святого духа, який, за Священним писанням, є однією з трьох іпостасей єдиного Бога (Отець, Син і Дух святий).

Мрію стати хореографом

Тинди те абаб хореографом

Закінчивши минулого року Ужгородську середню школу №5, Вікторія Пап поступила в обласний ліцей №6, що на Закарпатті, щоб здобути професію перукаря. Склала успішно екзамени й була зарахована на однорічне безплатне навчання. Минуло вже більше півроку. Про здобутки у навчанні й подальші плани ліцеїстки у нас з Вікторією й відбулася невеличка розмова.

- Вікторіє, чи подобається тобі навчатися в Ужгородському ліцеї і як ставляться до тебе твої одногрупниці?

- Наша група, де я навчаюся, складається з сорока дівчат. І серед них лише я одна ромка. Дівчата ставляться до мене дуже добре. Я поводжуся просто і розкуто. Майстер виробничого навчання Віталія Василівна Салтикова часто хвалить мене за успішне навчання і майстерність у практиці. Вивчаємо такі предмети, як перукарська справа, санітарія, матеріалознавство, інформатика (робота з комп'ютером, дизайн). Вмію працювати з комп'ютером і підбираю на ньому зачіски для клієнтів. Завідуюча перукарнею "Марі", де я перебувала на практиці, Олена Василівна, посилала до мене клієнтів для самостійного обслуговування. Я робила їм зачіски безкоштовно: клієнти були задоволені. Після закінчення ліцею мрію працювати у цій перукарні або відкрити свою власну при ромському товаристві "Ром Сом", яке очолює мій тато Аладар Пап.

- Вікторіє Аладарівно, наскільки мені відомо, твій тато керує ще й танцювальним ансамблем "Ром Сом", чи не береш і ти в ньому участь?

- Так, ще ученицею школи я танцювала в ансамблі "Ром Сом" і продовжую танцювати. Багато гастролювала разом з колективом і виступала як солістка цього ансамблю в Одесі, Києві, Миколаєві, Москві (Росія), Братиславі (Словаччина), Будапешті (Угорщина) тощо. Виконую такі танці, як угорський (чардаш), ромські "Нане цоха" і "Брічка", а також молдавський танок.

Однак це мене вже не задовольняє: хочу розширити й ускладнити

свою програму. Ходжу на заняття у студентський центр дозвілля "Ювентус", вчуся латино-американським танцям. Молодий хореограф Віталій Ерфан навчає дівчат, хлопців і людей старшого віку виконувати як повільні танці - танго, віденський вальс, так і швидко-рухливі (для молоді): квікстеп, ча-ча-ча, самба, румба, джайв, посадобль та інші. Я легко їх засвоюю і вже танцюю. Залишилося ще їх удосконалити.

Невдовзі разом із учасниками ансамблю "Ром Сом" поїдемо в Угорщину для участі у ромському фестивалі.

- Чим займаєшся у вільний час?

- Люблю читати, дивитися цікаві передачі по телевізору, шити, вишивати, пекти дріжджове тісто. Люблю тварин. Із задоволенням гуляю з собачкою болонкою, яку мені 6 років тому подарував тато. Я назвала її Джесікою. Шкода, що не маю більше вільного часу. Адже невдовзі екзамени та і в ансамблі чимало роботи.

- До речі, Віталій Йосипович дав тобі дуже гарну характеристику. Серед учасників кількох груп, які він веде, тебе твій хореограф назвав у числі трьох найкращих танцівниць. Із 10 танців, які ви вивчаєте, п'ять, як відзначив Віталій Йосипович, ти вже можеш показати на конкурсі. Затримка лише за партнером: хлопці, як він сказав, не дуже охоче хочуть вивчати бальні танці. А якщо ти мрієш стати хореографом, то, знаючи латино-американські танці, ти маєш великий шанс поступити у відповідний вуз. Які у тебе плани на майбутнє?

- Збираюся стати хорошим перукарем, але це все ж таки не головне у моєму житті. Мрію стати хореографом, тому буду поступати у відповідний вуз. До речі, факультет з такою спеціальністю є і в Ужгороді. Хочу отримати спеціальність хореографа з постановки танців.

- Бажаю тобі успіху, Вікторіє, хай щастить і збудуться всі твої мрії.

Волика Опаленик

Читачі всього світу знають визначну французьку письменницю Жорж Санд як автора величезної кількості романів, серед яких прекрасні "Консуело" та "Індіана", "Лелія" та "Орас", "Щоденник" та "Мельник із Анжибо", "Маріанна" та "Маркіза" й багато інших. Проте не всім відомо, що Аврора Дюпен-Дюдеван по материнській лінії - ромка. Це була дуже гарна, за характером горда і благородна жінка, веселої та поетичної вдачі, з уродженим смаком, дуже артистична, проте й дуже відлюдна, яка боялася вищого світу. Все це успадкувала і майбутня письменниця, за її власним визнанням. Софі-Вікторія, мати Жорж Санд, могла написати чудового листа, не знаючи орфографії, заспівати арію, не знаючи сольфеджіо, намалювати картину, не маючи теоретичної підготовки. Все їй давалося легко.

“Яка безсмертна ніжність у цьому генії!”

Маленька Аврора дуже любила свою матір, яка, на жаль, віддавала перевагу мистецтву, від чого невимовно страждала донька. Виховувалася дівчинка у бабусі - матері батька, аристократки, в чиему роду були навіть королі. Та розум, незалежність, здоровий глузд поряд із романтизмом, майже чоловічий характер поряд із ефектною зовнішністю Аврора успадкувала від матері. Нею, юною та вже зрілою жінкою, як і Софі-Вікторією, захоплювалися чоловіки - її

шармом, "її циганською красою, виразом великих очей, її розумом та освітою, а також сумом, що ховався за зовнішнім збудженням". Сучасники в своїх листах відзначали й "дику красу, екзальтований і владний характер, чорні очі, які сяяли, і гнучкий стан" майбутнього автора "Консуело". В неї закохуються французький поет Альфред де Мюссе, польський композитор Фредерік Шопен, угорський піаніст Ференц Ліст. Художник Ежен Делакруа пише серію її портретів. З Оноре де Бальзаком, Сент-

Бевом та іншими визначними письменниками, критиками, живописцями вона спілкується і листується.

Біограф Жорж Санд, її земляк Андре Моруа пише в своїй книзі, що вона могла після 14-годинної роботи за столом (а писала вона щодня) сісти на коня і скакати на побачення... Аврора Дюпен вийшла заміж, народила двох дітей, та сімейне життя її не склалося, як і у багатьох незалежних жінок, до того ж, оточених богемою. Та в неї була її творчість, її діти, друзі, співпраця з журналом "Незалежний огляд", куди вона писала блискучі статті, відгукуючись на сучасні проблеми, активна участь у політичному житті. Жорж Санд цікавилася філософією, релігією, світовою історією. В ній жив вогонь геніальності.

А народилася Амантіна-Люсіль-Аврора Дюпен, пізніше, за чоловіком - баронеса Дюдеван, 8 червня 1804 року в Парижі. Та і сучасники, і, тим більше, прийдешні покоління знали і знають цю визначну жінку зовсім під іншим іменням - літературним псевдонімом Жорж Санд.

У центрі багатьох романів Жорж Санд - образ жінки. Жінки-ідеалу для багатьох французенок того часу: незалежної, вільної душою, гордої, мужньої, талановитої, яка віддає себе або боротьбі за свободу, або мистецтву, чи кохання. Ця жінка вміє кохати і вміє боротися за свободу. Адже і сама письменниця свого часу брала активну участь у французькій революції 1848 року. І прообрази головних героїнь у своїх творах вона бере визначних жінок свого часу. Так, наприклад, прообразом головної героїні роману "Консуело" - талановитої співачки, рідкої душевної краси жінки, натури сильної та артистичної, як відомо, була цікава французька співачка Поліна Віардо, кохання всього

життя Івана Тургенєва. Проте, за свідченням деяких літературознавців, у цьому образі втілено й чимало рис матері Жорж Санд, починаючи вже з того, що й мати Консуело - ромка. А ще Консуело багато в чому нагадує саму Жорж Санд...

У листах до друзів вона любила повторювати: "Я належу до народу, як по крові, так і серцем..." Істинна республіканка, Жорж Санд наділяла і героїв своїх численних романів, а тим більше героїнь, духом демократизму. Вона не феміністка, та вимагає для жінок громадянського рівноправ'я. Першою серед французенок вона одягла штани і закурила, що було викликом тогочасному чоловічому світові... Із біографії Жорж Санд відомо: вона домогалася (і домоглася!) звільнення багатьох своїх друзів-республіканців, заарештованих під час революції 1848 року, рятувала хворих в'язнів, надсилала

висланим книги і гроші, складала прохання, навіть до президента, добивалася допомоги сім'ям репресованих. Її називали "святою з Беррі", "богоматір'ю доброї допомоги", їй писали: "Ви - чарівна жінка, окрім того, що ви і найкращий чоловік нашого часу". До всього цього, Жорж Санд уміла кохати і водночас бути незалежною від чоловіків. Нею захоплювалися, перед нею преклонялися сучасники. Великий французький письменник Гюстав Флобер так відгукнувся на смерть Жорж Санд: "Бідна, дорога, велика жінка!.. Треба було знати її так, як я її знав, щоб розуміти, яка жінка була в цій великій людині, яка безсмертна ніжність - у цьому генії... Вона залишиться однією з тих, хто становить славу Франції, і при цьому є єдиною в своєму роді..."

Людмила Кудрявська

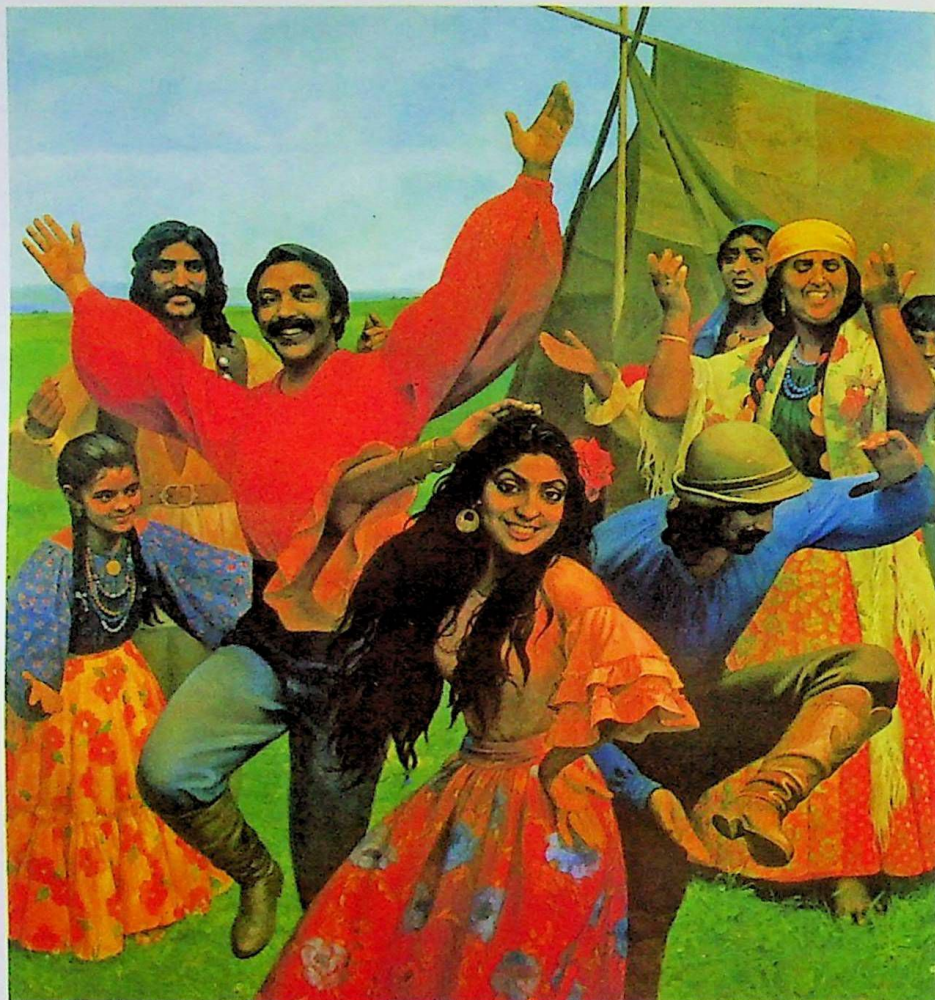

У фольклорному зібранні Інги Андронікової є чимало висловлювань про Другу світову війну. Завдяки цим записам ми знаємо, як сприймали російські цигани найтрагічніший період у своїй історії. Фюрер Третього рейху залишив по собі найчорнішу пам'ять.

"Антихриста чекали - він не прийшов, Гітлера не чекали - він з'явився."

Циганською мовою це звучить так:

"Анчихристос ужакирдям - ёв на авья, Гитлирос на ужакирдям - ёв авья".

Світ очима російських циган

Лума якгенца русияке рома

Афоризми воєнного та повоєнного часу

Одна жінка спересердя вигукнула: *"Пир романо законо тэ умарэс нашты, нэ мэ бы Гитлерос самолично умаравас"*. Тобто - "За циганськими законами вбивати не можна, та я б Гітлера сама вбила".

Це не були просто слова. Недарма була записана приказка: "Циганки на війну не ходили, а в партизанки пішли". (Романи чая пэ марды на гэнэ, а дэ партизани гэнэ.) В істинності цієї фрази ми не

сумніваємося - автору рубрики знайомі реальні долі ромок, які влилися в лави народних месників.

Більшість записів Андронікової нагадує афоризми, та є серед них і такі, що навіяні конкретними подіями. До останніх, безсумнівно, відноситься фраза про дівчину, яка зуміла захистити свою честь від фашиста-гвалтівника:

"Отдандырдя ромнори нах Фрицоскэ - хоч ла умардэ, да честь зракхья".

(Відкусила циганочка ніс Фрицу - хоч її убили, та честь зберегла.)

Звірства фашистів сповнювали серця людей глибоким болем. Нерідко людина приходила з фронту і дізнавалася, що його родина загинула. Саме таку трагедію засвідчує приказка:

"Прийшов солдат у відпустку - а від його табору і попелу не залишилося".

(Явья халадо пэ побывка - а лэскирэ таборостыр і золи на ятияпэ.)

У воєнний час з'явився й інший вислів:

"Як би німці не лютували - не на їхньому боці сила!" (*Сыр на лютынэна бичибитка - да на пэ лэнгири страна зор.*) Саме в ті роки циганський хлопчик міг з гордістю сказати: "*Дад пэ фронто, папу партизано*". (Батько на фронті, дід у партизанах). Я вже не раз писав, що багатьох ромів забрали на початку війни в армію за мобілізацією. Про долю цих людей зберігся такий афоризм: "*Хоч був мимоволі солдат, а німцям Росію не зрадив*". (*Хоть исыс пере неволя халадо, а бичибитконэнгэ Росію на бикиндя*). Про масовість призову в армію говорить тужлива повоєнна фраза: "*Тэрнэн женихэн поумардэ, так і сыва дэ счѣто гэнэ*". (Молодих наречених повбивали - так і сиві в рахунок пішли). Ці слова краще за всяку статистику свідчать про масштаби втрат у кочових родинах.

Туга за домом і за дружиною, яку відчували фронтовики, випилася в такий афоризм: "*Пэ марды шэл молы ваш ромнякэ зрипирэса; коли умарна - и то на забистрэса*". (На війні сто разів про дружину згадаєш; коли вб'ють - і то не забудеш).

Цигани в ті роки вище за все ставили партизанські заслуги. І не в останню чергу тому, що людина сама вирішувала, підставляти свої груди під кулі, чи ні. Інга Андронікова не одного разу спостерігала в ромських будинках сцени, які були відгомонам минулої війни. Іноді чоловіки починали сваритися, і той, хто хотів сильніше дорікнути, говорив: "*Ту пере неволя халадэса ятян, а мэ пере вольно воля партизаниндѣм*". Тобто - "Ти мимоволі солдатом став, а я з вільної волі партизанів".

Скільки достоїнства у прислів'ях:

"Що партизани, то й цигани". (*Сопартизаны, дова и рома*).

"Партизан ховали - самі партизанами стали". (*Партизанэн скрындэ кукорэ партизанэнца ячнэ*).

"Партизани і цигани заодно разом". (*Партизаны и рома кхэтанэ пал екх*).

Як відомо, у ромському середовищі не знайшлося ні поліцаїв, ані власівців, хоча багато циган мали слов'янську зовнішність і без проблем могли піти на службу

до окупантів. Інга Андронікова пише, що у воєнний час народилася горда фраза: "Жоден з циган зрадником не був". (*Ни екх ромэндыр предателёса на сыс*).

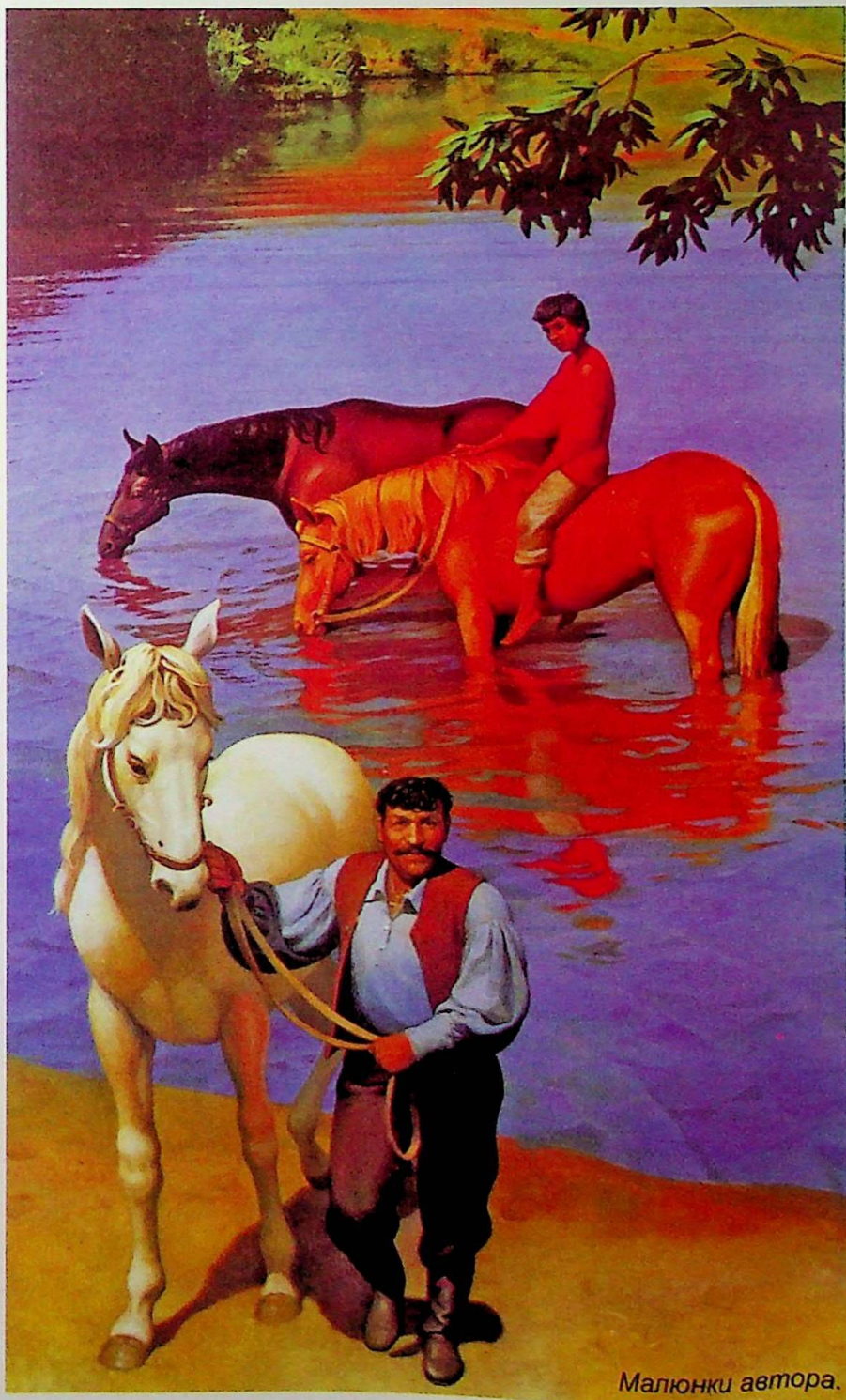
Що тут додати? Влучне спостереження...

Після війни народ відчув свою силу. "Ворогів били - ще раз відіб'ємося", - говорили цигани.

(*Врагэн мардым, изнов отмараса-пэ*).

Гітлер здох, а ми живі! (*Гитлеро мулья, а ямэ джидэ*).

Ну і, нарешті, приведу ромське прислів'я про фронтове братерство: "*Со гадже, то и рома рат пал екх прочувэнас*". (Як й інші нації, цигани разом кров проливали.)

Малюнки автора.

Догляд за малюнком

Сама пала беято

Дитина, яка з'явилася на світ достроково (37 тижнів вагітності), вважається недоношеною. Хвилюватися мамам через те, що вона відставатиме від своїх ровесників, даремно. Просто таке немовля потребує особливого піклування, щоб пристосуватися до тих умов, у які він поспішив прийти. Лікарі вважають малюка недоношеним, лише якщо він важить менше, ніж 2500 г, а його зріст не досягає 45 см.

Однак головна проблема таких немовлят - не вага, а незрілість основних систем організму - дихальної, серцево-

судинної, терморегуляційної... Такі крихітки поділяються на дітей з дуже малою вагою - менше 1500 г й екстремально низькою - менше 1000 г.

Доки лікарі доглядають вашого малюка, мама не повинна втрачати час даремно. Не забувайте зціджувати молоко, щоб було чим годувати дитинку, коли ви заберете її з лікарні. Вчені довели, що молоко матері більше сприяє росту і розвитку недоношених дітей, ніж штучні суміші й донорське молоко жінок, які народили дитину в певний строк: унікальний склад вашого молока відповідає індивідуальним потребам дитини.

Коли вперше побачите своє немовля, то не хвилюйтеся, що малюк не виглядає, як на обкладинці журналу: голова здається завеликою, а ніжки - дуже короткими. Проте це нормальні пропорції тіла на даному етапі розвитку. Не переживайте і через пушок, який вкриває щічки, плечі й спинку: він поступово зникне найближчими місяцями. У вушних раковинах, дуже м'яких і надзвичайно притиснутих до голови, з'явиться хрящовий каркас, який надасть вушкам гарної форми. Шкіра теж не завжди буде червоною і зморшкуватою: вона розгладиться через певний час, коли з'явиться

підшкірний жир, який надаватиме малюку вгодований вигляд. Адже недоношені дітки дуже швидко набувають вагу.

Купають маля, яке народилося з вагою менше 1500 г, не раніше ніж через 3 тижні, а крупніших діток - через 7-10 днів. Доки дитина не набрала 2500 г, гуляти з нею не можна, але провітрювати кімнату потрібно регулярно.

Зверніть увагу на те, що такі діти погано утримують тепло і легко перегріваються. Перевіряйте температуру - в малюка вона повинна бути 36,5-36,8° С, під ковдрою, в яке загорнуте немовля, - 28-33° С, а у кімнаті - 22-24° С.

Коли починати дитину прикормлювати?

Більшість спеціалістів нині доходять висновку, що найкращий вік для знайомства дитини з новими смаками - 5-6 місяців. Це тоді, якщо малюк перебуває на природному годуванні й нормально розвивається. А тим із них, хто перебуває на штучному і змішуваному годуванні, можна розпочинати прикорм на місяць раніше. Однак строки його застосування потрібно узгодити з педіатром. Адже якщо у малюка виявлено затримку в розвитку і він недоотримує якихось поживних речовин або хворіє на дисбактеріоз, терміни застосування прикорму можуть бути змінені.

Сучасні науковці довели, що до 5-6 місяців шлунково-кишковий тракт і ферментна система дитини стає зрілішою й готова до роботи з деякими новими продуктами. Знижується ризик виникнення алергічних реакцій, а також ураження кишковика інфекціями. Вдосконалюється і механізм вживання їжі: малюк готовий не тільки ссати, але й жувати. Дитині вже недостатньо поживних речовин, які надходять з молоком матері. Тому необхідно поступово розширити раціон малюка. Однак і тепер роль материнського молока, звичайно, дуже важлива, і кормити маля потрібно чимдовше.

Правильне підгодовування

Існує низка правил, яких мають дотримуватися мами, щоб прикорм дитини був успішним.

Шестимісячний Золотко з мамою Світланою.

- Новий продукт пропонуйте тільки здоровому малюку.

- Не слід давати прикорм за тиждень до профілактичного щеплення і протягом тижня після нього.

- Розпочинайте прикормлювання новою їжею поступово - з половини чайної ложки, довівши її протягом 7-10 днів до необхідної кількості.

- Не пропонуйте дитині відразу кілька нових продуктів. Інтервал між ними повинен бути не менше 5 днів.

- Прикорм краще давати з ложечки, а не через соску.

- Кожну нову їжу намагайтеся дати дитині зранку, щоб протягом дня була можливість спостерігати за тим, як вона сприймається.

- Найкраще прикорм давати немовляті до годування материнським молоком або суміші.

- Уважно читайте інструкцію з приготування їжі, якщо використовуєте продукти промислового виробництва.

- Спочатку давайте малюкові їжу, подрібнену до однорідної маси, потім пюре і, нарешті, шматочками.

- Ніколи не примушуйте дитину їсти незвичну для неї їжу, якщо вона її не хоче. Через кілька днів можна буде знову спробувати запропонувати цей продукт.

Перед тим, як розпочати підгодовування, треба правильно

підібрати головний робочий інструмент - ложку. Вона повинна мати плоске дно і бути невеликого розміру. 1-2 тижні малюкові пропонується фруктове пюре, після чого можна спробувати дати йому сік. Річ у тім, що будь-який сік активно діє на кишковик, тому його бажано давати пізніше. А дітям з проблемним кишковиком цей продукт потрібно відкласти на пізніший термін.

Першим слід запропонувати дитині яблучний сік, потім - грушевий і т.д., за аналогією з фруктовим пюре.

Через 2-4 тижні дайте малюкові спробувати овочеві пюре. Розпочати можна з кабачка, пізніше приєднати цвітну капусту, а відтак - картоплю. Дуже корисна морква, хай спробує також диню, спаржу, зелений горошок. Якщо малюку не подобається новий смак, то змішайте овочеве пюре з материнським молоком.

А через 3-4 тижні запропонуйте рисову або гречану, а пізніше - вівсяну, кукурудзяну та інші каші.

З 7 місяців у кашу починайте додавати вершкове масло. Дуже мало! З цього віку малюкові можна вже давати бублики, дитяче печиво. Вони, звичайно, йому сподобаються: і смачно, і є чим промасажувати ясна.

Зоя Бондар,
педіатр

Зірковий дует відзначив ювілей

Черхенякеро дуето кердас ювілейо

У концертному холі "FreeDOM" (Київ) навесні відбулося велике й гарне свято - 35-річний ювілей творчої діяльності заслуженого артиста України Юрія Коржова та Валентини Коржової, широко знаних не лише в Україні, а й за її межами. У святі разом із іншими гостями взяли участь також шеф-редактор нашого журналу, голова жіночого ромського товариства "Терне чая по нево дром" Лілі Адам та президент Всеукраїнської правозахисної Асоціації "Чачіпе" Аладар Адам.

Широко відома ромська родина Коржових - сім'я артистів, співаків, танцюристів: ансамбль Коржових славився на весь Радянський Союз. Танці в ньому ставила знаменита Ніна Коржова. В цю сім'ю увійшла, ставши дружиною Юрія, ще одна майбутня артистка - Валента.

І ось Валентина та Юрій Коржови святкують уже 35-річний ювілей своєї творчої діяльності. У Києві зібралися їхні друзі з України, Росії, інших країн, представники влади, артисти, зірки сцени. Було багато офіційних та теплих дружніх поздоровлень.

З музичними вітаннями на святковому вечорі виступило

багато гостей, і серед них - уже добре відомий гурт "Амаре Рома" (сім'я Іванцових) із Драбинівки, знаменитий Микола Лекарев, який зіграв роль Баро у телесеріалі "Кармеліта", та інші. Ювілярам Коржовим були вручені нагороди ООН - медалі за служіння вітчизні - Святих великого князя Дмитрія Донського та преподобного ігумена Сергія Радонежського, I та II ступенів.

Журнал "Мірікля" приєднується до святкових привітань та побажань ювілярам. Зичимо зірковому творчому дуету Коржових усілякого добра, бажаємо й далі радувати глядачів своїм непересічним мистецтвом.

Тамара Маковецька

Виступають ювіляри Юрій та Валентина Коржови.

Голубці з м'ясом і рисом

Рис відварити. М'ясо перекурити на м'ясорубці. Подрібнене м'ясо змішати з рисом, додавши трохи підсмаженої цибулі, чорного і червоного перцю, сіль.

Одночасно цілі листки капусти проварити у кип'яченій воді 5-7 хв., витягти з каструлі, охолодити, розкласти на столі, відбити стебла до товщини листка або обережно зрізати, покласти на листки фарш і закрутити у вигляді ковбаски, покласти в каструлю. Після цього влити у сковороду сметану, томат-пюре, склянку води, додати трохи муки, посолити, закип'ятити, залити голубці й поставити їх тушувати під кришкою на 30-40 хв. Подавати з соусом, в якому голубці тушувалися, прикрасити зеленню.

Голубці можна тушувати без сметани, тоді томат-пюре береться трохи більше. На 300 г м'яса: 800 г капусти, 1/2 склянки рису, 1 головка цибулі, 1 ст. л. борошна, по 2 ст. л. томат-пюре, сметани і масла.

Корисні поради

✓ Жорстке м'ясо буде м'яким, якщо протягом тушкування додати в посудину трохи столового вина або оцту (2-3 ст. ложки вина або 1-2 ст. ложки оцту на 1 кг м'яса).

✓ М'ясо, запечене в духовці, буде м'яким, якщо його, поки воно готується, через певний період поливати гарячою водою або бульйоном (від холодної води воно стає жорстким).

✓ Варене м'ясо буде соковитим, якщо його покласти у киплячу воду і варити на малому вогні.

✓ Шпинат - цінний харчовий продукт, він знаходить застосування в дієтичному і дитячому харчуванні, бо містить у собі майже всі відомі вітаміни, багатий на мінеральні солі, особливо залізо. Він дуже добре засвоюється організмом людини. У ньому є також речовини, які поліпшують роботу підшлункової і слинної залоз.

✓ Морквяний сік, якщо випити натще, поліпшує стан шкіри, зміцнює зір, знімає втому. Смячний сік і змішаний з холодним молоком (півсклянки того й іншого). До нього можна додати ложку меду, сік з половини лимона або трохи лимонної кислоти.

Курячі стегенця в маринаді

Замаринувати курячі стегенця на 3 год. У суміші, яка складається з 125 г рослинної олії, по 1/2 ч. ложки цукру, коріандру, вишневого джему, соєвого соусу, гірчиці, солі й перцю.

Цибулю порізати і потушувати в олії. Додати томатну пасту, 1 ч. ложку цукру і дати 5 хв. покипіти. Подрібнити овочі в пюре, посолити, поперчити за смаком. Нагріти духовку до 200°. Деко змазати жиром, викласти на нього курячі ніжки, трохи підсолити і запікати 30 хв. Змазати м'ясо маринадом, довести до готовності. Подавати на стіл з томатним соусом, червоним вином і білим батонем.

На 4 порції: 8 курячих стегенців, 150 г олії, 2 ч. ложки гірчиці, 3 цибулини, 1,5 ч. л. цукру, 1/2 чайн. ложки молотого коріандру, 4 ст. л. вишневого джему, 4 ст. л. соєвого соусу, 400 г протертих томатів, 1 ст. л. томат-пасту.

Іван Франко

Лисичка і журавель

Лисичка з Журавлем у велику приязнь зайшли, навіть десь покумувалися. От Лисичка і кличе Журавля до себе в гості.

- Приходи, кумцю! Приходи, любчику! Чим хата багата, тим і пригощу.

Іде Журавель на прошений обід, а Лисичка наварила кашки з молочком, розмазала тонесенько по тарілці й поставила перед кумом.

- Живися, кумочку, не погордуй! Сама варила.

Журавель стук-стук дзьобом, - нічого не спіймав. А Лисичка тим часом лиже та й лиже кашу: аж поки сама всієї не з'їла. А коли кашки не стало, вона й мовить:

- Вибачай, кумочку, більше не маю чим гостити.

- Спасибі й за те, - пісним голосом промовив Журавель. - А ти б, кумонько, до мене завтра в гості прийшла!

- Добре, кумочку, прийду, чому не прийти, - мовить Лисичка.

Другого дня приходить Лисичка, а Журавель наварив м'яса, бурячків, квасольки, картопельки, покрав усе те на дрібні шматочки, зложив у високе горнятко з вузькою шийкою та й поставив на столі перед Лисичкою.

- Живися, кумонько! Не погордуй, любя моя, - припрошує Журавель.

Нюхає Лисичка - добра страва! Встромляє голову до горнятка, не йде голова! Пробує лапкою, годі витягнути.

Крутиться Лисичка, заскакує відси й відти довкола горнятка, нічого не порадить. А Журавель не дармує. Дзьоб-дзьоб у горнятко, та й їсть собі шматочок за шматочком, поки всього не виїв.

- Вибачайте, кумонько, - мовить, випорожнивши горнятко, - чим хата багата, тим і рада, а більше на сей раз нічим не розстарався.

Розсердилася Лисичка, навіть не подякувала за гостину, вона, бачите, думала, що на цілий тиждень наїсться, а тут прийшлося додому йти, облизня спіймавши. Відтоді й зареклася Лисичка з Журавлем приязнь водити.

Ровка ай Гов'я (даруво)

Ровка ле Гов'яса андо баро амаліпе сас, ай ві кірве сас. Е Ровка акгарел ле Гов'я ке песте андо вендигшиго (гості).

- Ав, кірва! Ав, драгоня! Соса о кгер барвало, кодолеса ві хахавава тут.

Авел о Гов'я про акгардо хабен, ай е Ровка кірадас каша тгудеса макглас санорес про теярі ай шутас англа кірво.

- Ха, кірвея, на бокгалюв! Коркорі кірадем.

О Гов'я тук-тук накгеса, - канчи наштїк хал. Ай е Ровка анде коди врама са чарел ай чарел е каша: ай каде саворі каша халас. Ай кана аба каша чи сас, вой пгенел:

- Іртисар, кірва, май бут най соса тут те хахавав.

- Наїс тукє, - гілякереса гангоса пгендас о Гов'я. - Ай ту кірві, ав ке манде теґара андо вендигшиго!

- Мішто, кірва, авав, состар те на авав, - пгенел е Ровка.

Про дуйто дївес авел е Ровка, ай о Гов'я кірадас маса, поло буряко, фосуй, коломпіра, чинґердас са кадо пре сане котора, ай шутас анде увчи лунґи кувчи ай шутас пре месалє англа Ровка.

- Ха, кірворі! На ав барікані (пучарді), драго мїйрі, - акгарел о Гов'я (даруво).

Сунґал е Ровка - лачо хабен! Шувел о шейро анде кувчи, о шейро чи джал! Зумавел пунреса, наштїк цїрдел аврі.

Болдел пес круял е Ровка, хутел саворе ріґендар паша кувчи, чи джал лаке канчи (нічі). Ай о Гов'я ловкорес хал песке. Дзьоб-дзьоб анде кувчи котор пала котор, ай каде саворо хабен халас.

- Іртисар, кірві, - пгенел о Гов'я кана аба са халас, - соса кгер барвало, каде ві лшав, со са кердем кодо анде тїйрі патів.

Холяйлас е Ровка, чи пгендас чи наїс пала хабен, вой гіндіас (думінелас), са хала пре екґ курко, ай ґейлас кґейре фері е салє пала вушта джалас. Атунчі вой диня пес барє армая (куша) ле Гов'яса шоґа (ніґда) андо амаліпе те на авел.

Переклад Аладара Адама

Загадки

Ракірел - на шунеса,
са-єх ле ла песа,
деса дума бутедир
тей авеса годедир.

([пидовил])

Щось розказує без звуку
кожному, хто візьме в руки.
Поговориш з нею в тиші,
зможеш стати розумнішим.

([ожинх])

Дує даєнде - деш хен,
саренде - єх анав,
хене нм хене нме -
хене нме те жїнав.

([отлїрдно])

Хоч ньєнки дві - зате одна сім'я,
на десять діточок - одне ім'я.
То хто вони такі? Скажи мені,
і я також дізнаюсь, хто вони.

([пїчло])

Восьмибуквиця

У цьому кросворді всі слова - з восьми літер, і вписуються вони по колу за годинниковою стрілочкою. Початкова літера - в кружечку, що позначений стрілочкою.

Зміст

<p>2 1 червня - День захисту дітей
Міха Козимиренко
Дитинство</p> <p>3 Бізнес-леді
Жінка нового шляху</p> <p>4 Зустрічі
Жужуна в різних іпостасях</p> <p>6 Лідери
Усе починалося з ансамблю</p> <p>7 Особистість
Надія Деметер - славетна постать у науці</p> <p>8 Житейські історії
Обірване кохання</p> | <p>10 Шлюб
Щоб родина була щасливою</p> <p>11 Долі людські
Щастя приходить несподівано</p> <p>12 Нам пишуть
Срібляста коса
У ті воєнні дні</p> <p>13 Знай наших!
Ромська зірочка - на "Інтері"</p> <p>14 Стиль
Краса і мода
Малюнок губ
Знайдіть час для себе
Рецепт Клеопатри</p> <p>16 Обряди
Зелені свята</p> | <p>17 Дівчина з обкладинки
Мрію стати хореографом</p> <p>18 Визначні силуети
"Яка безсмертна ніжність у цьому генії!"</p> <p>20 Фольклор
Світ очима російських циган</p> <p>22 Здоров'я
Догляд за малюком</p> <p>24 Культура
Зірковий дуєт відзначив ювілей</p> <p>25 Кулінарне шоу
Рецепти, корисні поради</p> <p>26 Дитяча сторінка
Казка, загадки</p> |
|---|--|---|

Мірикля

Щоквартальний журнал № 2(2), 2007

Дата виходу в світ 15 VI 2007

Видавець: Закарпатське обласне культурно-просвітнє товариство ромських жінок „Терне чая по нево дром”.

Шеф-редактор журналу: голова товариства Лілі Адам.

Редактор: Людмила Кудрявська.

Заступник редактора: Валентина Опаленик.

Редколегія: Євгенія Навроцька, Наталія Варакута.

Комп'ютерний набір: Світлана Шушко.

Верстка: Роман Сивокінь.

Поштова адреса редакції: 88014, м.Ужгород,
вул.Дунаєвського, 18.

Свідцтво про державну реєстрацію серія ЗТ
№ 436/28 від 07.03.2007 р.

Тел./факс: (80312) 61-39-56, тел.: (80312) 61-41-21.

Журнал видається за фінансової та організаційної підтримки Фонду Карпатського Євроregionу та CNS Мережі голландських благодійних фондів для країн Центральної та Східної Європи.

Віддруковано в КП „Ужгородська міська друкарня”.

88000, Ужгород, вул.Руська, 13.

Ім. друк. арк. 3,25. Ум. фарб.-відб. 13,00.

Обл.-вид. арк. 3,50 Зам. № 522. Тираж 1000 пр.